४ विवरणश्लोके अल्पाक्षरेण बह्वर्थज्ञापकश्लोकभेदे। ५ शिल्परचनायाम् मेदि०। ६ दृद्धिभेदे (हुद) रत्नाभाः।

कारित स्त्री क्त-णिच-कर्म्मणि क्तः। १करणाय प्रेरिते। "विष्णुः शरीरग्रहणमहमीशान एव च। कारितास्ते यतोऽतस्त्वाम्" देवीमा०। २अधमर्णेन स्वकार्य्यसिद्धये नियतवृद्धेरकीलताधिकवृद्धौ स्त्री "वृद्धिः सा कारिता नाम यर्णिकेन स्वयं कृता" मिता० ना० स्मृतिः। "ऋणिकेन तु या वृद्धिरधिका संप्रकीर्त्तिता। आपत्काले कृता नित्यं सा तु स्यात् कारिता मता" काल्या०।

कारी स्त्री कृ-हिंसायाम् इञ् स्त्रियां ङीष्। कण्टकारिवृक्षे राजनि०। तस्याः अष्टकाचितत्वेन हिंसासाधनत्वात् रोगहिंसाकारकत्वाद्वा तथात्वम्।

कारीर न० करीरस्यावयवः काण्डं भक्ष्यं वा पलाशा० अञ्। १वंशस्य काण्डे २वंशभक्ष्ये च।

कारीरी स्त्री कं जलमृच्छति कृ-विच् कारं सजलमेघमीरयति ईर-अण् उप० स० गौ० ङीष्। वर्षहेतौ वृष्टिभेदे। "वर्षकामेष्टिः कारीरी" "तस्यां प्रति त्वं चाद्यध्वरमीडे अग्निं स्वस्य नभोभिरिति धाय्ये" आश्व० श्रौ० २।१२।१।२। "वर्षकामस्य कारीरी नाम वृष्टिः कार्या। तस्यां-कारीर्याम्। अत्र बहुदेवत्याया आम्नानात् अन्यदा इयमेव कारीरी एकदेवत्या भवति तस्यामपि प्रायणार्थं तस्यां पशुमिति" नारा०। आरब्धायां कारीर्य्यां कृतार्द्धायां वर्षणे सति सा समापनीया न वेति सन्देहे काल्या० श्रौ० १।२।२२ सू० निर्णीतं यथा 'दृष्टे तत्परिमाणम्" कृतार्द्धायामिष्टौ वर्षणे दृष्टे सति तत्परिमाणमेव कर्म्म कर्त्तव्यं यत्परिमाणमदृष्टे वर्षणे क्रियते। न तु दृष्टौ दृष्टायां किमप्यन्यूनं कृतार्द्धं परित्याज्यमिति। न च वर्षणं तत्र तस्या दृष्टेः फलं, किन्तु कालस्वभावात् प्रतिबन्धकापगमाच्च स्वयं प्रवृत्तम् इत्याशयः" सं०व्या०। अतएव जैमिनिना ६,२,१२,कर्म्मणि आरब्धे फलेच्छाराहित्ये, कथञ्चित् फलप्राप्तौ च आरब्धस्य काम्यकर्म्मणः समाप्यत्वमुक्तं यथा "प्रक्रमात्तु नियुज्येतारम्भस्य निमित्तत्वादिति" व्याख्यातं चेदं शबरस्वामिना यथा "प्रजाकामो यजेत, ग्रामकामो यजेत"-इत्येवमादि कर्म समाम्नायते। तत्र सन्देहः-किं प्रक्रान्तं नियोगतः समापनीयम्, उतेच्छया कार्य्यं हेयं वा?-इति कुतः? एवं प्राप्तं?-नियोगतः परिसमापयितव्यम्-इति। कुतः? एवं हि श्रूयते,-इदंकामो यजेत-इति, एवं तस्य आख्यातस्य अर्थम् उपदिशन्ति, 'उपक्रमप्रभृति अपवर्गपर्यन्तम् आह-इति, उपक्रमादारभ्य यावत् परिसमाप्तिः-इत्येतावान् व्यापारविशेषः तस्य अर्थः, न यथा पाकः त्यागः-इति। तत्र हि पाकसत्तामात्रं निर्दिश्यते न आरभ्य परिसमापयितव्यम्। एवं च आख्यातार्थं लौकिका अपि प्रतिपद्यन्ते, तत्र न आरम्भे पुरुषप्रयत्नः नोद्यते-इति गम्यते। यतो नोदितं न नियोगत आरभन्ते, नियोगतः पुनः परिसमापयन्ति, तेन नोभे आरम्भपरिसमाप्ती शब्दार्थः किन्तर्हि?-परिसमाप्तिः शब्दार्थः परिसमाप्त्यार्थप्राप्तत्वात् आरम्भस्य। तस्मात् परिसमाप्तिः शब्दार्थः-इति गम्यते। सा चेत् शब्दार्थः, सा कर्त्तव्यतया नोद्यते, आरम्भे नास्ति कर्त्तव्यतावचनं' तेन न नियोगत आरम्भः, नियोगतस्तु परिसमाप्तिः। तेन उपक्रान्ते कर्म्मणि यदि वीयात् फलेच्छा, अवाप्नोति वा फलं, तस्यामप्यवस्थायां, कर्त्तव्यमेव उपक्रान्तस्य परिसमापनम्। ननु अर्थिनो योऽर्थः सोऽत्र कर्त्तव्यतयोच्यते'। नैतदेवं, वाक्यार्थो हि स भवति, यागस्य तु कर्त्तव्यता न्यूना गम्यते। तस्मात् ग्रामकामेन याग आरब्धः परिसमापनीयः ग्रामादिकामनावचनं निमित्तत्वेन तदा भवति निमित्ते च उत्पन्ने यत् कर्त्तव्यम्-इत्युच्यते, तद्विनष्टेऽपि निमित्ते कर्त्तव्यम्, न हि तद्विनष्टम् अनुत्पन्नं भवति, उत्पत्तिश्च निमित्तं न भावः तस्मात् वीतायामपि फलेच्छायाम् उपक्रान्तं परिसमापयितव्यम्। क्रियाया हि निमित्तम् आरम्भः सोऽपि परिसमाप्तेः" इति।

कारीरीष्टिं प्रकृत्य श्रूयते च। "यदि वर्षेत्तावत्येव जुहुयात्" "कारीरीमनुवृष्टिः" सि०कौ०।

कारीष न० करीषाणां समूहः अण्। शुष्कगोमयसमूहे।

कारीषगन्धि त्रि० कारीषस्येव गन्धोऽस्य इतसमा०। शुष्कगोमयसंबन्धगन्धयुक्ते स्त्रियां ङीप् चाप्। कारीषगन्ध्या तस्याः तत्पुरुषे पुत्रपत्योः परयोः संप्रसा० दीर्घश्च। कारीषगन्धीपुत्रः कारीषगन्धीपतिः। एवं परमकारीषगन्धीपुत्रः। उपसर्ज्जने तु न, अतिकारीषगन्ध्यापतिः। बन्धुशब्दे परे तु बहुव्रीहौ तथा वा, कारीषगन्ध्याबन्धुः कारीषगन्धीबन्धुः। एवं कौसुदगन्ध्याशब्दस्यापि संप्रसारणदीर्घौ।

कारु त्रि० कृ-उण्। १शिल्पिनि। "इति श्रुत्वा कारुतरेण लेखितं नखस्य च स्वस्य च सख्यमीक्षते" नैष०। "कारयित्वा तु कर्म्माणि कारुं पश्चाच्च पूजयेत्" कूर्म्मपु०